Eduskunnan lakivaliokunnalle

Kannanotot esitettyihin lisäkysymyksiin

Suomen Asianajajaliitto suhtautuu varauksella siihen, että avioliittolakiin lisättäisiin mahdollisuus päättää avioliitto muita kuin avioeron liittyviä menettelymuotoja noudattaen. Avioliiton mitätöinti tarkoittaisi, että avioliittoon liittyviä oikeusvaikutuksia ei lainkaan synny, mikä ei kaikissa tilanteissa ole liitosta mahdollisesti syntyneiden lasten edun mukaista. Avioliiton mitätöinti johtaisi siihen, että lapsilla ei olisi avioliitto-olettamaan perustuvaa oikeudellista isää eikä näin olleen oikeutta saada isältään elatusta eikä perintöoikeutta isänsä jälkeen.

Mikäli muutos kuitenkin tehtäisiin, on perusteltua, että pakkoavioliiton uhrille annetaan mahdollisuus valita eri menettelymuotojen välillä. Valintamahdollisuus lisäisi mahdollisuutta ottaa yksittäistapauksittain huomioon ne tosiasialliset vaikutukset, jotka avioliiton päättämisen tavalla olisi lasten oikeudelliseen asemaan. Toisaalta valintamahdollisuus edellyttää sitä, että avioliittoon pakotetulla olisi käytössään riittävä oikeudellinen asiantuntemus, jotta hän voisi punnita eri vaihtoehtojen seuraamuksia oman ja mahdollisten lastensa kannalta.

Suomen Asianajaliitto katsoo, että ehdotuksen suurimmat epävarmuustekijät liittyvät lasten oikeudellisen aseman turvaamiseen sekä riskiin siitä, että menettelyllisesti palattaisiin syyllisyysperusteiseen avioeroprosessiin. Mahdollisuus avioliiton kumoamiseen tai mitätöimiseen johtaisi väistämättä siihen, että pakotetun tulisi näyttää hakemuksensa peruste toteen. Asianajajaliitto katsoo, että tämä johtaa väistämättä avioeroprosessien pitkittymiseen. Tuomioistuinkäytännössä kohdattaisiin hankalia näytön arviointiin liittyviä kysymyksiä ainakin, mikäli näyttöä jouduttaisiin hakemaan pitkälti menneisyydessä ja mahdollisesti Suomen ulkopuolella tapahtuneista seikoista. Ratkaistaviksi tulevat tilanteet todennäköisesti eroaisivat toisistaan merkittävästikin, jolloin tuomioistuinkäytännössä jouduttaisiin pohtimaan pakottamisen tunnusmerkistöä sekä sitä, miten korkealle näyttökynnys olisi asetettava.

Nykylainsäädäntö ei mahdollista avioeroa ilman harkinta-aikaa niissäkään tapauksissa, joissa osapuolilla ei ole yhteisiä lapsia. Näissä olosuhteissa on olemassa riski siitä, että osapuolten ollessa asiasta yksimielisiä kumoamista voitaisiin käyttää vastoin tosiasiallisia olosuhteita vaihtoehtoisena tapana päättää avioliitto. Menettelyssä on kyse hakemusasiassa, jossa ratkaisija ei tutki vaatimusten aineellista sisältöä ainakaan silloin, kun siihen ei liity tarve lasten aseman järjestämiseen. Näin ollen on mahdollista, että ns. uhrin vastapuoli myöntää hakemuksessa esitetyn väitteen pakottamisesta oikeaksi tai jättää hakemukseen vastaamatta. Tällöin ratkaisijalle ei pääsääntöisesti jää muita vaihtoehtoja kuin hyväksyä hakemus.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy näkemykseen siitä, että pakkoavioliitto on ilmiönä tunnistettava ja että sen kohteeksi joutuneella tai joutuneilla on oltava käytössään riittävän tehokkaat oikeussuojakeinot. Tähän voitaisiin päästä sitäkin kautta, että avioeron voisi saada ilman harkinta-aikaa siinä tapauksessa, että osapuolilla ei ole yhteisiä alaikäisiä lapsia.

PL 194, FI-00101 Helsinki
PB 174, FI-00101 Helsingfors
Simonkatu 12 B, FI-00100 Helsinki
Simonsgatan 12 B, FI-00100 Helsingfors
puh. +358 (0)9 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
info@advokatforbundet.fi
asianajajaliitto.fi
advokatbundet.fi

Suvaitseva suhtautuminen ulkomailla annettuun tuomioon on kansanvälisessä yksityisoikeudessa pitkän ajan kuluessa vakiintunut pääsääntö, josta irtautuminen vaatii Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan erityisen painavat perusteet. Mikäli ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista haetaan tilanteessa, jossa osapuolet ovat jo täysi-ikäisiä ja joissa liitosta on lapsia, saattaa avioliiton tunnustamatta jättäminen merkitä osapuolten ja lasten oikeudellisen aseman heikentämistä. Jos taas avioliiton tunnustamista haetaan tilanteessa, jossa jompikumpi osapuoli on alaikäinen, on avioliitto jätettävä tunnustamatta ns. ordre public -säännön perusteella eli syystä, että tunnustaminen olisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista.

Kuten aikaisemmin liiton taholta on jo todettu, Suomen Asianajajaliitto ei kannata ehdotettua muutosta siinäkään tapauksessa, että asialla olisi jommankumman osapuolen kautta liittymä Suomeen. Ns. laillisen olettaman kumoamiselle on lähtökohtaisesti korkea kynnys. Sen seikan osoittaminen, että avioliiton tunnustamiselle on olemassa erityinen syy, saattaa osoittautua siihen vetoavalle uhrille tosiasiallisesti ylivoimaisen vaikeaksi.

Helsingissä 24. marraskuuta 2021

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATIJA: Asianajaja Auni Särkkä, Helsinki